Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 9.04.2022 www.osw.waw.pl

Szczegóły piątego pakietu sankcji UE

Marek Menkiszak

8 kwietnia w „Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej" opublikowano przepisy przyjęte w ramach piątego pakietu sankcji wobec Rosji. Rozszerzają one sankcje sektorowe i obejmują m.in.:

- zakaz zakupu, importu i transportu rosyjskiego węgla i innych paliw stałych po 10 sierpnia br.;

- zakaz akceptowania depozytów rosyjskich osób fizycznych i firm o wartości ponad 100 tys. euro i portfeli kryptowalut powyżej 10 tys. euro (z wyłączeniem obywateli i rezydentów państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wydatków na wybrane uzasadnione potrzeby);

- zakaz udziału (od 10 października br.) podmiotów rosyjskich lub przez nie kontrolowanych w realizacji kontraktów publicznych lub opartych na koncesji (z wyłączeniem tych, które dotyczą m.in. sektora nuklearnego, współpracy w kosmosie, zakupu ropy naftowej i produktów naftowych, gazu, tytanu, miedzi, aluminium, niklu, rudy żelaza i palladu; wyjątkiem jest też węgiel, którym handel możliwy jest jedynie do 10 sierpnia br.);

- zakaz udzielania podmiotom rosyjskim lub przez nie kontrolowanym wsparcia finansowego oraz świadczenia im usług finansowych (z wyłączeniem m.in. wsparcia humanitarnego, współpracy fitosanitarnej, nuklearnej, w kosmosie i na rzecz ochrony klimatu, kontaktów międzyludzkich i funkcjonowania placówek dyplomatycznych);

- zakaz rejestracji i świadczenia usług administracyjnych funduszom powierniczym i analogicznym strukturom mającym jako powierników lub beneficjentów osoby bądź podmioty rosyjskie lub przez nie kontrolowane (z wyłączeniem obywateli i rezydentów państw UE oraz funduszy powołanych dla celów humanitarnych lub związanych z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego);

- zakaz wstępu (od 16 kwietnia) do unijnych portów dla statków (w tym jachtów) zarejestrowanych pod banderą rosyjską (z wyłączeniem jednostek służących celom humanitarnym oraz do transportu ropy naftowej i produktów naftowych, gazu, tytanu, miedzi, aluminium, niklu, rudy żelaza i palladu oraz wybranych produktów chemicznych, a także wyrobów farmaceutycznych, medycznych, żywności i produktów rolnych, paliwa nuklearnego i innych produktów nuklearnych oraz – do 10 sierpnia – węgla i paliw stałych);

- zakaz (od 10 lipca) zakupu, importu i transportu z Rosji innych towarów przynoszących jej poważne korzyści, jak również świadczenia usług finansowych i ubezpieczeniowych z tym związanych – dotyczy to m.in. drewna, cementu, alkoholu czy owoców morza, o łącznej wartości szacowanej na 5 mld euro;

- zakaz (od 10 lipca) sprzedaży, eksportu i transportu do Rosji towarów mogących istotnie zwiększyć jej potencjał przemysłowy (z wyjątkiem produktów medycznych, przeznaczonych dla celów humanitarnych oraz żywności), a także świadczenia usług finansowych i ubezpieczeniowych – dotyczy to m.in. paliwa lotniczego, komputerów kwantowych i zaawansowanych półprzewodników, zaawansowanej elektroniki, oprogramowania, maszyn i sprzętu transportowego, o łącznej wartości szacowanej na 10 mld euro;

- zakaz dostępu do terytorium UE, w tym w celu tranzytu, dla rosyjskich i białoruskich przewoźników realizujących drogowy transport towarów (z wyłączeniem usług pocztowych, tranzytu do i z obwodu kaliningradzkiego oraz – zgodnie z decyzjami poszczególnych państw członkowskich – służących do zakupu, importu lub transportu ropy naftowej i produktów naftowych, gazu, tytanu, miedzi, aluminium, niklu, rudy żelaza i palladu oraz wybranych produktów chemicznych, a także wyrobów farmaceutycznych, medycznych, żywności i produktów rolnych oraz towarów przeznaczonych na potrzeby placówek dyplomatycznych i dla celów humanitarnych).

Ponadto decyzja obejmuje poszerzenie listy z sankcjami indywidualnymi o kolejne 217 osób fizycznych i 18 osób prawnych z Rosji. W pierwszej grupie znaleźli się m.in. rosyjscy oligarchowie (w tym właściciel koncernu chemicznego Akron Mosze Kantor, przyjaciele Putina Boris i Igor Rotenbergowie, szef Surgutnieftiegazu Władimir Bogdanow, szef Rusalu Oleg Deripaska, szef Sbierbanku German Gref), propagandyści (m.in. ekspert wojskowy Igor Korotczenko, dyrektor koncernu medialnego WGTRK Oleg Dobrodiejew, dyrektor agencji TASS Siergiej Michajłow), członkowie rodzin wysokich rangą urzędników i oligarchów (m.in. córki prezydenta Putina Maria Woroncowa i Katerina Tichonowa, były zięć Putina Kirił Szamałow, żona Giennadija Timczenki, żona, pasierbica i teściowa Siergieja Czemiezowa, siostra Aliszera Usmanowa), a także wielu urzędników tzw. Donieckiej i Ługańskiej Republik Ludowych.

Z kolei wśród objętych nowymi sankcjami firm znalazły się głównie przedsiębiorstwa sektora zbrojeniowego oraz wytwarzające produkty i realizujące usługi na rzecz Sił Zbrojnych FR (w tym korporacja Taktyczne Uzbrojenie Rakietowe, koncern Kałasznikow, stocznie Morie i Jantar). Jednocześnie na wszystkie rodzaje transakcji rozciągnięto sankcje nałożone na banki WTB, Otkrytije, Nowikombank i Sowkombank – o łącznym 23-procentowym udziale w rosyjskim rynku.

Premier Japonii Fumio Kishida ogłosił 8 kwietnia decyzję o poszerzeniu indywidualnych list sankcyjnych przeciwko Rosji o ok. 400 osób i 20 podmiotów (w tym Sbierbank i Alfabank). Zapowiedział też m.in. embargo na import rosyjskiej wódki i wycofanie się z importu węgla oraz zablokowanie nowych japońskich inwestycji w Rosji. Ponadto japońskie firmy ubezpieczeniowe zaprzestaną udzielania polis rodzimym firmom działającym na rosyjskim rynku.

Prezydent USA Joe Biden podpisał 8 kwietnia ustawy o zakazie importu ropy naftowej z Rosji oraz o zniesieniu klauzuli najwyższego uprzywilejowania w handlu z Rosją i Białorusią.

Władze Kajmanów (terytorium zamorskie Wielkiej Brytanii położone na Morzu Karaibskim, jeden z rajów podatkowych) poinformowały, że na podstawie sankcji przeciwko Rosji zamroziły aktywa na łączną sumę 7,3 mld dolarów.

Japoński koncern samochodowy Mitsubishi ogłosił 8 kwietnia decyzję o wstrzymaniu produkcji w swojej rosyjskiej fabryce w Kałudze z powodu trudności logistycznych z zaopatrzeniem w podzespoły. Udział Mitsubishi w rosyjskim rynku wyniósł w 2021 r. 1,7%.

8 kwietnia Centralny Bank Rosji (CBR) obniżył bazową stawkę procentową z 20 do 17%. CBR podjął także decyzję o zniesieniu 12-procentowej opłaty prowizyjnej za zakup walut za pośrednictwem brokerów oraz ogłosił, że od 18 kwietnia banki będą mogły sprzedawać waluty osobom fizycznym. Dotyczyć to będzie środków, które trafiły do banków przed 9 marca. Ponadto, począwszy od 11 kwietnia, CBR zezwoli osobom fizycznym na wypłacenie ze swoich rachunków walutowych otwartych przed 9 marca oszczędności w euro do kwoty o równowartości 10 tys. dolarów.

Sbierbank, największy bank w Rosji, wstrzymał od 7 kwietnia przelewy walutowe za granicę. Jest to efekt nałożonych na niego pełnych blokujących sankcji USA i Wielkiej Brytanii.

Wiceszef Rady Bezpieczeństwa FR Dmitrij Miedwiediew ostrzegł 8 kwietnia, że zachodnie sankcje przeciwko Rosji mogą zostać zakwalifikowane jako akt agresji, w związku z czym Moskwa będzie miała prawo do indywidualnej i zbiorowej samoobrony.

Komentarz

- Publikacja piątego pakietu restrykcji UE wobec Rosji potwierdza wyrażane już wcześniej oceny na ich temat. Z jednej strony stanowią one niewątpliwe zaostrzenie unijnego reżimu sankcyjnego (co budzi rozdrażnienie Moskwy, o czym świadczą m.in. wypowiedzi Miedwiediewa), z drugiej jednak długa lista wyłączeń zawierająca szereg towarów i usług oraz nieobjęcie restrykcjami kluczowych towarów eksportowych Rosji (zwłaszcza ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego) pozwalają rosyjskiej gospodarce łagodzić skutki sankcji. Wprowadzone dotąd przez Unię Europejską restrykcje dotykają, jak się szacuje, ok. 25% unijnego eksportu do Rosji i od 15 do 19% importu z Rosji do UE.
- Decyzje Centralnego Banku Rosji dotyczące obniżki stóp procentowych i osłabiania kontroli walutowej wskazują na to, że rosyjskie władze uważają, iż mimo sankcji sytuacja finansowa stabilizuje się. Świadczą o tym zwłaszcza umacnianie się rubla oraz spadek tempa wzrostu inflacji. Niemniej i tak utrzymuje się ona na najwyższym od ponad 20 lat poziomie.
- Podpisane przez prezydenta Bidena ustawy sankcyjne, przyjęte przez Kongres USA 7 kwietnia, stanowią realizację wcześniejszych zapowiedzi Białego Domu i w zakresie embarga na ropę naftową powtarzają zapisy dekretu prezydenckiego z początku marca br. Zniesienie klauzuli najwyższego uprzywilejowania wobec Rosji i Białorusi ma na razie obowiązywać do końca 2023 r. Oznacza to możliwość znaczącego podwyższenia ceł na towary importowane z tego kierunku.
- Unijne sankcje w obszarze transportu drogowego są szczególnie dotkliwe dla Białorusi. W ubiegłym roku, w dużej mierze dzięki dostępowi do rynku UE, białoruski transport drogowy wypracował ok. 2 mld dolarów zysku, czyli ok. 3% PKB (łączny dochód z białoruskich międzynarodowych przewozów stanowił w ub.r. 4,3 mld dolarów), stając się jednym z filarów białoruskiego eksportu usług w ogóle (ich wartość w 2021 r. wyniosła ponad 10 mld dolarów) – nieznacznie tylko ustąpił pod tym względem najbardziej rentownym usługom branży IT. W szerszym aspekcie należy podkreślić, iż cały segment

sprzedaży usług jest od lat jednym z nielicznych stabilnych czynników wzrostu, pozwalającym zrównoważyć znaczne ujemne saldo w wymianie towarowej, spowodowane głównie importem z Rosji i Chin. Uderzenie w istotną część białoruskiego transportu towarowego zredukuje zatem zyski z eksportu usług, a to – wraz z wprowadzoną 2 marca br. blokadą większości białoruskiego eksportu towarowego do UE – może doprowadzić w tym roku do spadku PKB kraju nawet o 15% i poważnie zaszkodzić gospodarczym podstawom reżimu Łukaszenki.